

Alkotásai

Sokoldalú író, aki nem restellette „kevésbé rangos“ műfajban írni egészen a könyvrecenzióig. Vallotta, hogy számára a funkció fontos, amelyet „az írás nemzetiégi köztudatunk alakításában betölt“.

Első írása 1928-ban jelent meg nyomtatásban a Kriza-önképzőkör Almanachjában, első könyve 1932-ben, 21 éves korában. Ettől kezdve írásai-
val állandóan jelen van a hazai magyar újságokban: Keleti Újság, Ellenzék, és folyóiratokban: Erdélyi Fialatok, Magyar Kisebbség, Korunk, Erdélyi Múzeum, Hitel, Keresztény Magvető. 1948 után főleg műfordításokkal foglalkozott, oroszról, románból, franciából és németből fordított.

1967-től kezdve esszéekkel, történelmi regényekkel, tanulmányköte-
tekkel jelentkezett. Írásai jelentek meg a hazai magyar folyóiratokban: Utunk, Korunk, A Hét, Igaz Szó, Művelődés. Nagyobb munkái, melyek népkönyvvé váltak:

Honpolgárok és világpolgárok (1967), A bércre esett fa. Bölöni Far-
kas Sándor életregénye (1969, II. kiadás 1977), Az utolsó polihisztor
(1971), Akik előttem jártak (1976, 1977), Beke Györggyel és Fodor Sán-
dorral együtt: Orbán Balázs nyomdokain (1969), Dávid Gyulával: Pe-
tőfi Erdélyben (1972).

Bevezető tanulmányokat írt Illyés Gyula: Puszták népe, Jancsó Béla: Irodalom és közélet, Bölöni Farkas Sándor: Utazás Észak-Ameri-
kában, Balázs Ferenc: Bejárom a kerek világot és Kós Károly: Varjú-
nemzetség c. művekhez.

Befejezetlenül maradt munkái: A csendes Petőfi utca — önéletrajzi
írás és Rög és nagyvilág — Balázs Ferencről szóló monográfia.

Mikó Imre nemcsak alkotó, de példamutató ember is volt. Nehéz,
megpróbáltatásokkal tele korban előttünk járt, utat mutatott a szülőföld
és nép szeretetében, az értékek megbecsülésében és az igaz emberség-
ben. Önmagáról, de valamiképpen nekünk is, így vallott: „Íme, ti mind-
nyájan, akik egyben az utókor is vagytok, eddig tart a bércre esett fa
regényes története. Szomorú, ha csak az egyedülálló ember sorsát látod
benne, de biztató, ha arra gondolsz, hogy a lélek ereje — bárhová is
vezessen a sors — csuda dolgokat tehet.“

Akik ismerték Mikó Imrét, szeretettel és tisztelettel őrzik emlékét.

DR. KOVÁCS LAJOS

„MINTHA LÁTTA VOLNA A LÁTHATATLANT“

Zsid 11,27

Holbeinnak, a 16. század híres német reneszánsz festőművészenek
van egy 58 fametszetből álló képcsoportozata, amelynek címe: *A halál-
tánc*. Ezeken a képeken, amelyek a korabeli társadalom különböző osz-
tályainak jellegzetes képviselőit ábrázolják, egy csontvázszerű, félelme-
tes alak látható: a halál. Egy kivételével mindegyik képen a halál fe-

nyezet, gúnyolódik és diadalmaskodik, azt a gondolatot akarva kifejezésre juttatni, hogy minden földi élet menthetetlenül és vigasztalanul a sötétségbe, a végső megsemmisülésbe torkollik.

Ez a gyászszertartás is nagyon világosan beszél nekünk arról, hogy minden földi élet, előbb vagy utóbb, a szenvedéseket elnémitő, minden vitát végérvényesen lezáró, minden gondot megszüntető, mindent kiegyenlítő halál csendes békességéhez érkezik el.

Ebben a szomorú órában újra ráeszmélünk arra, amiről időről időre szívesen megfeledkezünk, hogy mi mindannyian Isten kezében vagyunk, aki a mi teremtő, gondviselő, megtartó Atyánk, a jóságával és szeretetével minket szüntelenül átölelő, végtelen erő és hatalom. De, amint Ézsaiás próféta mondja, „A mi utaink nem az ő utai, a mi gondolataink nem az ő gondolatai“. Ő Isten, örökkévaló és mindenható. Mi pedig emberek vagyunk, az Ő mulandó gyermekei, akiknek a bölcső és koporsó közti földi élete egyszer véget ér; akiknek előbb vagy utóbb végső számadástételre meg kell jelennünk az Ő színe előtt; akik felé szüntelenül hangzik az evangéliumi figyelmeztetés: figyeljünk, vigyázzunk és imádkozzunk, mert nem tudjuk, mikor jő el az Úr, a számonkérő Isten; figyeljünk, vigyázzunk és imádkozzunk, hogy bármikor érkezék el hozzánk utolsó földi óránk, este vagy éjfélkor, kakasszókor vagy reggel, minket mindig, életünk minden pillanatában készen, vigyázva találjon.

Mikó Imre kedves atyánkfia felé is íme elhangzott a hívó szó. 66 évi földi vándorlása után napjai elfogytak; eljött az ő órája, hogy itt-hagyjon mindenkit, akit szeretett, mindent, amit földi életében célnak, értéknek tartott. Eljött az ő órája, hogy általmenjen e földi, kézzelfogható, látható életből a láthatatlan, örökkévaló világba.

De mi, gyászoló család és gyásztisztességet tevő gyülekezet, nem holbeini pesszimizmussal veszünk részt ezen a fájdalmas végtisztességen; nem az irgalmatlan ószövetségi ítéletre gondolunk a megrendülésnek ebben a komor órájában: „Orcád veritékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földre, mert abból vétettél.“ Nem a próféta keserű szavaira figyelünk: „Minden test fű és minden szépsége olyan, mint a mezőnek virága; megszárad a fű, és virága elhull.“ A halál látogatásának fájdalmas valóságát nagyon jól értjük, alázatos lélekkel elfogadjuk, de diadalmas istenhitünkkel, tiszta áhítatunkkal a felolvasott alapigék vigasztalásába kapaszkodunk: „Nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.“ „Erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant.“

Ezekben a bibliai versekben nagyszerűen jut kifejezésre az evangélium szelleméből táplálkozó, hívó embernek a halállal kapcsolatos félreérthetetlen, világos állásfoglalása, amely azt hirdeti, hogy a halállal tulajdonképpen nem ér véget az emberi élet. Hiszen a mi földi életünket is láthatatlan erők irányítják: eszméink, értelmünk, érzéseink, eszményeink, hitünk és szeretetünk által részben már itt a földön elkezdődik a mi láthatatlan életünk. És ami bennünk láthatatlan, ami bennünk örök, az folytatódik tovább diadalmasan halálunk után.

Mik voltak azok a láthatatlan erők, amelyek Mikó Imre kedves atyánkfia földi életét irányították? Miben volt ő erős szívű, mintha látta volna a láthatatlant?

Ezekre a kérdésekre részben végső akarata derít világosságot. Azt kívánta, hogy itt, ennek a hajléknak udvarán búcsúzzunk tőle, ahol szülei, elődei, azok, „akik előtte jártak“, tanították őt a láthatatlan élet áldott valóságaira: az istenhitre, a múlt értékeinek megbecsülésére, a szülőföld rajongó szeretetére, az együttlakó népek és vallásfelekezetek békés, összhangzó életét építő, felelősségteljes, fáradhatatlan, önzetlen tevékenységre. A tiszteletreméltó múltat kutatta, és a boldogabb, áldottabb jövőt igyekezett szolgálni nagyszerű írói munkásságával, amely részére hazánkban és országhatárainkon túl is hírnevet, elismerést, megbecsülést, tiszteletet és őszinte ragaszkodást biztosított.

De egyházunk is benne egyik leghűségesebb tagját, nagytekintélyű és általánosan tisztelt vezetőjét veszítette el. Egyházunk életébe annak legválságosabb időszakában, a 18. század kezdetén kapcsolódtak be ténylegesen világi vezetőink, elsősorban főgondnokaink, akik egyházunk fennmaradásában és újra meg újra szükségessé vált megújulásában el-
külülhetetlen érdemeket szereztek. Ezeknek tiszteletreméltó sorában foglal el méltó helyet Mikó Imre kedves hittestvérünk is.

A búcsúzás órájában köszönjük Istenünknek azokat a láthatatlan erőket, amelyekkel őt olyan gazdagon megáldotta és amelyek, mert erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant, hitünk szerint biztosítják részére az örök életet. Köszönjük a tiszta, magasztos eszmék iránti hűségét; köszönjük a hősi lelkületet, amelyről a megpróbáltatások hosszú sorozatában nagyszerű módon, erős szívvel tanúbizonyságot tett. Köszönjük, hogy valahányszor egyházunkat gazdag műveltségével és egyházi életünk minden területére kiterjedő ismeretével, valamint széles körű nyelvtudásával belföldön és külföldi hittestvéreink előtt képviselte, gyűléseink menetét bölcs megfontolással irányította, vagy gyülekezeteink tagjaihoz megragadó, lenyűgöző módon szólott, minden esetben hitet épített és szeretetet árasztott. Köszönjük azt a páratlan munkabírást és példamutató kitartást, amely egész életét jellemezte. Köszönjük, hogy tiszta lelkű, nemes szándékú, evangéliumi szeretetet, békességet, jóságot és összhangot árasztó, kedves, szelid, melegszívű ember volt. Köszönjük az igaz emberséget, amely benne áldott erővel lángolt. És végül, de nem utolsósorban köszönjük szűkebb családjá, hűségesebb hitvestársá, gyermekei, unokái, többi hozzátartozói és barátai iránti kifogyhatatlan szeretetét. Egyszerűen köszönjük, hogy „erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant“.

Hitünk szerint már megállott az örök élet kapujában, és az örök bíróhoz, a megbocsátó édes Atyához így imádkozik: gondviselő Istenem! Gyarló emberi voltomban minden erőmmel próbáltam hűségesebb bizonyolni mindabban, amit reám bízál. Értelmem fényével, világosságával, szívem aggódó szeretetével és tollam erejével igyekeztem népem a jó, a szép, az igaz iránt lelkesíteni, népem, hazámat és egyházamat szolgálni. „Oh, vizsgálj meg engem és ismerd meg szívemet; próbálj meg engem és ismerd meg gondolataimat, és lásd meg, ha van-e nálam a gonoszságnak valamilyen útja és vezérelj engem az örökkévalóság útján.“ Hisszük, hogy a gondviselő Isten így szólt sokat szenvedett, gyöttrő fájdalmait erős szívvel hordozó, megfáradt gyermekéhez: jer és örököld az országot, amely azoknak készítettett a világ alapítása óta, akik földi életükben jézustanítványoknak, igaz embereknek bizonyultak.

Hisszük, hogy azok közül a láthatatlan erők közül, amelyek Mikó Imre kedves hittestvérünket erős szívűvé tették, a legnagyobb volt a soha le nem győzhető szellemi világhatalom, a szeretet. Hisszük, hogy ez a legszentebb láthatatlan erő, mely drága családja, rokonai és barátai felé földi életében olyan gazdagon áradt, áradni fog ezután még tisztábban, még teljesebben, még áldóbban. Nemes szellemi alakja fénylő csillagként ragyogjon azok felé, akik távozásában a legtöbbet veszítettek, és mindnyájunk felé, akik emlékét szívünkben hálás kegyelettel őrizzük. Ámen.*

DR. BARABÁSSY LÁSZLÓ

AKI ELŐTTÜNK JÁRT

Unitárius Egyházunk nevében állok e helyen, hogy mindannyiunkat ért veszteség tudatában szóljak, búcsút vegyek főgondnoktársamtól és felejthetetlen barátomtól, immár néhai dr. Mikó Imrétől.

Fájlalt távozása Egyházunk történelmét, nagy emberek emlékét idézi fel bennünk. 1718 óta főgondnokaink egész sora végezte egyházfejlesztő, a híveket összetartó áldozatos munkáját, és ezek között ott van Mikó Imre is. Nagyszerű emberek szolgálatát idézi, akik vallották és bizonyították, hogy „élni annyi, mint cselekedni“.

A kiváló egyház-munkások között is előttünk járt Mikó Imre, aki-nek neve túlnötte Egyházunk határait, mert ő mindenkié volt, aki itt él ezen a földdarabon, a megmaradás hitével.

Itt, e családi házban, ahol Egyházunk már két ízben búcsúzott azoktól, kik előtte jártak, s ahol utolsó akarata szerint veszünk tőle is búcsút, itt kapta azt az örökséget, ami hozzánk, Egyházunkhoz kötötte, és több mint négy évtizeden át felmérhetetlen, önzetlen, odaadó segítő munkára készítette.

Még alig hagyta el az egyetem padjait, de 1937-ben már ott találjuk legfőbb alkotmányozó testületünk, a Főtanács tagjai között, alig 27 éves, midőn egyházi képviselő tanácsos, jogügyi, szövegező bizottsági tag, és felejthetetlen emlékű édesapja és Egyházunk többi világi szolgálattelvője mellett szívvel-lélekkel, minden érdektől menten, tevékeny részese az egyházépítő munkának. Neve már az 1930-as évek közepétől ott szerepel a főtanácsi jegyzőkönyvekben és más egyháztörténelmi iratokban.

Felfogásában megcsendül a vox humana, emberi hang, mely unitárius múltunk során egymás hitének és meggyőződésének megbecsülésére tanít. Felismeri a felekezeti viszályok káros voltát, és küzd azért

* Hamvasztás utáni gyászszertartás dr. Mikó Imre főgondnok felett a kolozsvári Petőfi utca 17. sz. alatti családi házból, 1977. március 29-én.